DOI: [10.32702/2307-2156-2021.11.34](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.11.34)

УДК 377.5:353:332.14

А. Р. Дуб,
к. е. н., доцент, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»
ORCID ID: 0000-0001-6377-1556
Н. Є. Дуб,
к. держ. упр., декан,
ВНЗ ЛОР «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського»
ORCID ID: 0000-0001-6193-9407

НАПРЯМИ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ І ПЕРСПЕКТИВНИХ ВИКЛИКІВ РИНКУ ПРАЦІ

A. Dub
PhD in Economics, Associate Professor, Senior Researcher, State Institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine»
N. Dub
PhD in Public Administration, Dean of the Department, Andrey Krupynsky Lviv Medical Academy

AREAS OF SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF CURRENT AND FUTURE CHALLENGES OF THE LABOUR MARKET

Проведено аналіз стану ринку праці у Львівській області. Виявлено, що одним із чинників дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили в регіоні є невідповідність між професійно-кваліфікаційним рівнем безробітних та запитами роботодавців. Встановлено, що однією з причин нестачі працівників робітничих професій на регіональному ринку праці є прогалини у функціонуванні закладів професійно-технічної освіти. Висвітлено тренди трансформації професій у середньо- та довгостроковій перспективі та роль професійно-технічної освіти у формуванні конкурентоспроможних працівників. Висвітлено напрями розвитку професійно-технічної освіти у Львівській області. Зроблено акцент на необхідності розвитку професійно-технічної освіти з використанням дуальної форми освіти. Обґрунтовано доцільність надання на регіональному рівні підтримки роботодавців, які братимуть участь в дуальній освіті. Запропоновано першочергово підтримувати розвиток професійно-технічної освіти за напрямками, які відповідають смарт-спеціалізації регіону.

Improving the functioning of vocational education institutions is one of the priorities for the education system in Ukraine in the medium term. Finding ways to support the development of vocational education in the region is the purpose of our study. In this regard, we analysed the current state of the labour market at the regional level for the demand for technical workers. One of the factors of

imbalance between labour supply and demand in the region is the mismatch between the professional qualification level of the unemployed and the employers' needs. The results of the analysis of the situation on the regional labour market indicate this. Gaps in the functioning of vocational education institutions are one of the reasons for the shortage of workers in the regional labour market. The outdated material and technical base of vocational education institutions, the lack of training programs that would meet the demands of employers, the fictitious passage of students of industrial practice, underdeveloped platforms (hubs) of the interaction of stakeholders of vocational education, the stereotype about the low prestige of vocational education, etc. are the signs of the imperfection of vocational education. We considered the trends of transformation of professions in the medium and long term and the role of vocational education in provision employees' competitiveness. Employers point out that modern workers must have not only professional skills. They also must be able to learn quickly, improve their professional skills and have soft skills. We analysed the directions of development of vocational education in the medium term in strategic and programmatic documents of national and regional levels. We emphasized the need to develop vocational education using a dual form of education. In this key, the formation of supervisory boards of vocational education institutions is important for their development following the requirements of the labour market. In our opinion, it is expedient to provide support at the regional level to employers who will participate in dual education. Evidence of low employers' interest in dual education confirms our thesis. We propose to primarily support the development of vocational education in the areas of smart specialization of the region.

Ключові слова: професійно-технічна освіта; ринок праці; дуальна освіта; смарт-спеціалізація; регіон.

Key words: vocational education; labour market; dual education; smart specialization; region.

Постановка проблеми. Характерною особливістю сьогодення на ринку праці є нестача осіб робітничих професій, що спричиняє дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці. Затребуваність працівників робітничих професій на ринку праці, які б відповідали сучасним і майбутнім вимогам роботодавців, здатні були швидко навчатись і підвищувати свій кваліфікаційний рівень, володіли необхідними для роботи в колективі м'якими навичками, обумовлює необхідність перегляду підходів до організації та розвитку професійно-технічної освіти в коротко- та середньостроковій перспективі. Це актуалізує питання виявлення проблем функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, пошуку напрямів їх вирішення та забезпечення розвитку професійної освіти на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку професійної освіти піднімали у своїх працях Л. Грень [1], К. Краснолуцький [2], В. Радкевич [3] та інші. Зокрема дослідники розкривають теоретико-методологічні засади та особливості державного управління професійно-технічною освітою України, аналізують стан розвитку професійно-технічної освіти в державі, акцентують увагу на необхідності корегування професійної підготовки здобувачів освіти закладів професійно-технічної освіти відповідно до вимог ринку праці і т. п.

Водночас потребує ґрунтовнішого вивчення проблематика розвитку професійно-технічної освіти на регіональному рівні, а також обґрунтування доцільних напрямів її підтримки.

Метою статті є запропонувати напрями підтримки розвитку професійно-технічної освіти в регіоні на основі аналізу сучасного стану та тенденцій на ринку праці.

Виклад основного матеріалу. У 2020 році у Львівській області чисельність офіційно зайнятого населення становила 1040,1 тис. осіб. Окрім того, 105,4 тис. осіб у працездатному віці було зайнято у неформальному секторі економіки. У 2020 році порівняно з 2019 роком чисельність зайнятих як у формальному, так і неформальному секторах економіки зменшилась (на 3,3% і 25,4% відповідно). Це відобразилось на рівні зайнятості в регіоні. Він знизився на 1,8 % у 2020 році порівняно з попереднім роком (з 57,9% до 56,1%) [4].

Кожна п'ята працездатна особа була зайнята в секторі торгівлі та ремонту автотранспортних засобів, кожна шоста – в сільському господарстві, а кожна сьома – у переробній промисловості (рис. 1).

Скорочення рівня зайнятості потягло за собою зростання рівня безробіття. У 2020 році він зріс порівняно з 2019 роком на 1,4% і склав 7,5% робочої сили в регіоні, а кількість безробітного населення склала 84,1 тис. осіб [4].

Рис. 1. Структура зайнятого населення за видами економічної діяльності у Львівській області у 2020 році
Складено авторами за даними Головного управління статистики у Львівській області [5]

Станом на 1 січня 2021 року в державній службі зайнятості у Львівській області перебувало на обліку 28,2 тис. осіб зі статусом безробітного. Кожен третій із зареєстрованих безробітних був у віці до 35 років, кожен три з п'яти безробітних мали вищу освіту (професійно-технічну освіту мав лише кожен третій безробітний), кожен четвертий до отримання статусу безробітного був зайнятий у сфері торгівлі (кожен п'ятий – у переробній промисловості). Однак кількість заявок, поданих роботодавцями до обласної служби зайнятості на відповідну дату, складала лише 3,2 тис. одиниць. Відтак, на одне робоче місце претендувало в середньому дев'ятеро осіб. Найбільш затребуваними у професійному зрізі (кожні дві з п'яти вакансій) були кваліфіковані робітники з інструментом (швачка, слюсар з експлуатації та ремонту підземних газопроводів, монтер кабельного виробництва, слюсар-сантехнік, електромонтер з експлуатації розподільних мереж, електрогазозварник і т. д.). Кожна шоста вакансія була призначена для робітників з обслуговування, експлуатації устаткування та машин (водій, оператор автоматичних та напіваавтоматичних верстатів та установок, водій трамвая, тролейбуса). Кожна сьома вакансія відображала потребу роботодавців у працівниках торгівлі та сфери послуг (продавець, кухар, молодша медична сестра, охоронник, поліцейський та ін.). На кожна десятку вакансію був затребуваний висококваліфікований професіонал (інспектор, спеціаліст державної служби, рекламний агент, інженер), а на кожну чотирнадцяту – керівник (староста, начальник відділу, головний бухгалтер, менеджер зі збуту) [4].

У розрізі видів економічної діяльності найбільше вакансій було на підприємствах переробної промисловості (27,6% усіх вакансій), в державному управлінні (16,7%), в сфері постачання електроенергії та газу (12,6%), у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (8,2%) [4] (рис. 2).

З огляду на наведені дані, можна стверджувати, що на регіональному ринку праці має місце дисбаланс попиту і пропозиції робочої сили за освітньо-професійним рівнем. Він проявляється в тому, що у пропозиції робочої сили домінують безробітні з вищою освітою (58% усіх зареєстрованих безробітних), у той час як попит був представлений головним чином робітничими професіями (67% усіх поданих роботодавцями до державної служби зайнятості у Львівській області вакансій). Таким чином, для згладжування дисбалансу на регіональному ринку праці актуалізується питання збільшення кількості випускників закладів професійно-технічної освіти, підвищення якості їхньої підготовки, в тому числі через взаємодію закладів освіти з роботодавцями. Останнє мало б сприяти підготовці кадрів, які відповідатимуть запитам ринку праці в коротко-і середньостроковій перспективі.

Рис. 2. Структура безробітних та вакансій, зареєстрованих у центрах зайнятості Львівської області станом на 01.01.2021 р.

Складено авторами за даними Львівського обласного центру зайнятості [4]

Одним з чинників нестачі на ринку праці працівників робітничих спеціальностей є низький рівень оплати їхньої праці. Наприклад, у Львівській області середній рівень оплати праці в сільському господарстві у листопаді 2020 року становив 9,2 тис. грн (за середнього по економіці в регіоні 10,7 тис. грн), на транспорті та в торгівлі – 10,2 тис. грн [4]. У свою чергу, низький рівень оплати праці обумовлений невідповідністю кваліфікації випускників професійних (професійно-технічних) освітніх закладів потребам роботодавців. Серед причин невідповідності професійно-технічної освіти викликам ринку праці можна вказати:

- відсутність навчальних програм, які б відповідали запитам роботодавців, а також невідповідність чинних навчальних програм технологічним процесам на підприємствах;
- застаріла матеріально-технічна база закладів професійної-технічної освіти, яка не відповідає вимогам часу;
- проходження виробничої практики студентами має формальний характер;
- нерозвиненість платформ (хабів), які б сприяли взаємодії закладів освіти, роботодавців, учнівської та студентської молоді;
- нестача кваліфікованого викладацького складу в закладах професійно-технічної освіти, який володіє знаннями та практичними навичками роботи на сучасному обладнанні;
- непопулярність професійно-технічної освіти через сформовані стереотипи про її невисоку престижність.

Унаслідок прогалин в функціонуванні закладів професійно-технічної освіти на ринку праці відсутні фахівці, які вміють працювати з інноваційним технологічним обладнанням та передовими технологіями, і яким притаманні відповідальність та м'які навички.

Окремої уваги в ключі розвитку професійної (професійно-технічної) освіти заслуговують тренди трансформації професій у середньо- та довгостроковій перспективі та ролі освіти у формуванні конкурентоспроможних працівників. Вплив технологічного прогресу, зокрема цифровізації, практично на усі сфери життя людей зумовить зміни і на ринку праці. Зокрема можливість роботизації та алгоритмізації окремих виробничих процесів спричинятиме до видозмінення певних професій (аудиторів, бухгалтерів, економістів, турагентів, ріелторів та ін.). Професії ж, пов'язані із ризиком для життя і здоров'я людини, можуть взагалі зникнути внаслідок заміни їх роботами. Натомість професії з високим ступенем креативності (шеф-кухар, продюсер, науковець, дизайнер та ін.) та емпатії (догляд за дітьми, літніми людьми, хворими і т. п.), а також робітничі професії (низькооплачувана робота) збережуться. Подальший розвиток технологій зумовить появу нових професій. Зокрема стануть затребуваними фахівці з управління штучним інтелектом, кібербезпеки, цифрових фінансів тощо [6].

Старіння населення та міграція кваліфікованих кадрів за кордон спричинить у найближче десятиліття до перевищення попиту над пропозицією робочої сили на внутрішньому ринку праці. Особливо гостро це може відобразитися на традиційній для української економіки галузі – сільському господарстві, а також на легкій промисловості [6]. Однак вимоги до кваліфікації працівників зростають. Зокрема, окрім професійних характеристик робітників, визначальну роль для роботодавців при прийнятті рішення про укладання угоди з потенційним працівником відіграватимуть його ініціативність та здатність аналітично та нестандартно мислити, лідерські якості особи, здібність постійно підвищувати свій кваліфікаційний рівень (самоосвіта, навчання упродовж життя), а відтак уміння використовувати сучасні технології у виробничому процесі тощо.

Варто вказати, що більшість затребуваних у майбутньому професій передбачатимуть наявність у потенційних працівників високої кваліфікації і знань, які можна здобути в системі вищої освіти, однак кон'юнктура ринку праці вказують власне на нестачу кадрів робітничих професій.

В контексті зазначених трендів актуалізується роль вищої та професійної освіти у підготовці кваліфікованих працівників, які відповідатимуть не лише сучасним потребам ринку праці, але й майбутнім. Для поступу у вказаному напрямі усі стейкхолдери – представники бізнесу, влади, здобувачі освіти – першочергово вбачають у необхідності проведення потужної профорієнтаційної роботи ще у школі. Слід зазначити, що сьогодні заклади вищої і професійної освіти проводять профорієнтаційну роботу, але здебільшого вона має формальний характер і очікуваний результат не досягається. Тому доцільно змінити форму її проведення: відійти від традиційної лекції/презентації професії, які провадять здебільшого формально викладачі-теоретики навчальних закладів, і перейти до залучення у профорієнтаційній роботі представників бізнесу через менторство, ознайомлення школярів із виробничими процесами шляхом відвідування ними підприємств, запровадження літньої оплачуваної практики на підприємствах для школярів старших класів тощо.

Для надання якісних, адекватних сучасним і майбутнім викликам ринку праці освітніх послуг важливим є підвищення кваліфікаційного рівня (особливо практичних навичок) викладачів закладів освіти. З огляду на це абсолютно виправданим є стажування викладачів (особливо закладів професійно-технічної освіти) на підприємствах, які використовують сучасне виробниче обладнання та технології. У свою чергу роботодавці повинні усвідомити, що підвищення практичних навичок викладачів впливатиме на наповнення ринку потенційними працівниками, які будуть готові приступити до роботи без додаткового перенавчання на підприємстві. Зважаючи на це, роботодавці повинні запобігати формальному (лише через відмітку в документах) проходженню стажування викладачів та здобувачів освіти на підприємствах, як це відбувається в більшості випадків сьогодні. У кінцевому результаті зазначені дії сприятимуть появі на ринку праці конкурентоспроможної молоді і зниженню затрат часу і коштів роботодавців на її практичне навчання та перепідготовку після прийому на роботу.

Позитивним трендом для розвитку професійної (професійно-технічної) освіти можна вважати усвідомлення сучасної молоді необхідності здобуття певної професії, як першого кроку на шляху кар'єрного зростання. Однак молодь вказує на доцільність її трансформації. Зокрема потребує перегляду фінансове та матеріально-технічне забезпечення закладів професійно-технічної освіти, їх популяризація через заходи (рекламу, професійну орієнтацію, дні «відкритих дверей», ярмарки вакансій тощо), які руйнують сформовані роками стереотипи про їх неprestижність в системі освіти, та демонструють переваги здобуття професійно-технічної освіти [6]. Особливий акцент молодь робить на необхідності залучення менторів та успішних людей, які проводитимуть тренінги, воркшопи, ділитимуться досвідом про роботу в бізнесі та свої здобутки.

Варто зазначити, що основу для поступу у напрямі розвитку професійно-технічної освіти закладено. У 2020 році Міністерством освіти і науки України було схвалено Стратегію розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року (далі – Стратегія) [7]. Вона розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року і визначає орієнтири формування та реалізації регіональних програм розвитку професійної (професійно-технічної) освіти. До першочергових визначених у Стратегії завдань розвитку професійно-технічної освіти можна віднести [7]:

- покращення мережі закладів професійно-технічної освіти, в тому числі створення Центрів професійної досконалості;
- модернізація матеріально-технічного забезпечення закладів професійно-технічної освіти;
- забезпечення відповідності якості теоретичних знань та практичних навичок, які надають заклади професійно-технічної освіти, запитам ринку праці;
- сприяння взаємодії та партнерству між закладами професійно-технічної освіти та роботодавцями, зокрема в напрямку розвитку та поширення дуальної форми навчання;
- створення умов для здобуття знань професійно-технічної освіти упродовж життя;
- популяризація професійно-технічної освіти та проведення ефективної профорієнтаційної роботи тощо.

У стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2027 років, а також в регіональних програмах розвитку (зокрема у програмі соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2021-2023 роки) [8] задекларовані напрями вирішення проблем функціонування професійної (професійно-технічної) освіти на Львівщині. Вони сформовані відповідно до Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року і в середньостроковій перспективі передбачають [9]:

- оптимізацію мережі закладів професійно-технічної освіти, яка здатна швидко реагувати на потреби ринку праці, а також забезпечувати навчання впродовж життя;
- створення (через відкриття нових, чи злиття, приєднання та перетворення існуючих) багатопрофільних освітніх закладів, які надають освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти;
- стимулювання професійного розвитку педагогів закладів професійно-технічної освіти (особливо їх практичних навичок) для підвищення якості та ефективності підготовки конкурентоспроможної на ринку праці молоді;
- популяризацію професійно-технічної освіти серед дітей та молоді та підвищення її престижності;
- вдосконалення системи заходів із професійної орієнтації та кар'єрного росту серед учнівської молоді;
- налагодження партнерства між закладами професійної освіти та роботодавцями, в тому числі через стимулювання роботодавців до участі в освітньому процесі, створення умов для розвитку дуальної форми здобуття освіти.

Вкрай важливим для підготовки молодих фахівців у відповідності до потреб ринку праці є впровадження і поширення дуальної освіти. Така форма освіти має переваги для усіх її учасників [10]:

- для роботодавців – дозволяє готувати висококваліфікованих працівників для власного підприємства, вирішує проблему пошуку відповідних фахівців у регіоні, економить час на додаткове навчання та психологічну адаптацію молодого працівника після його прийому на роботу тощо;
- для здобувача освіти – створює можливість отримати, окрім теоретичних знань, практичні навички роботи на сучасному обладнанні із використання прогресивних технологій, ознайомитись на практиці із особливостями майбутньої професії, отримувати грошову винагороду під час навчання, стати конкурентоспроможним на ринку праці після завершення навчання;
- для закладів професійної освіти – формує можливість скорегувати освітні та навчальні програми відповідно до потреб роботодавців та з огляду на використовувані новітні технології та обладнання, підвищити фаховий рівень викладацького складу, залучати більше абітурієнтів через зростання іміджу закладу освіти тощо.

Основними формами співпраці роботодавців та закладів професійної освіти в напрямі підготовки молодих фахівців сьогодні є проходження здобувачами освіти виробничої практики на підприємствах (яка доволі часто відбувається лише формалізовано) та участь представників роботодавців у складі комісій на кваліфікаційних та державних екзаменах [10]. Значно менше роботодавці долучаються до проведення тренінгів та лекцій на базі закладів професійно-технічної освіти, а також входять до складу їх наглядових рад. Слід зазначити, що участь представників роботодавців у складі наглядових рад закладів професійно-технічної освіти має вагоме значення для функціонування і розвитку усієї системи професійної (професійно-технічної) освіти. Вона дозволяє роботодавцям контролювати і корегувати рівень та якість підготовки майбутніх фахівців відповідно до їхніх потреб та потреб ринку праці загалом. З огляду на це вкрай важливо є для закладів професійно-технічної освіти сформувати наглядові ради з представників роботодавців тих видів економічної діяльності, для яких вони готують спеціалістів, а також тих, які найбільше готові долучатися до підготовки молодих фахівців в рамках дуальної освіти.

Для пришвидшення і популяризації розвитку дуальної освіти серед суб'єктів господарювання на рівні регіону доцільно запровадити механізми підтримки роботодавців, які до неї долучаються (наприклад, розробити програми стимулювання роботодавців, які беруть участь у підготовці здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти в рамках дуальної форми освіти). Про необхідність такої підтримки свідчить той факт, що кожен п'ятий роботодавець не готовий запроваджувати дуальну форму освіти у себе на підприємстві без відповідного стимулювання зі сторони державної/регіональної влади, а кожен четвертий – вважає запровадження на підприємстві дуальної освіти економічно недоцільним [10].

Особливої актуальності підтримка на регіональному рівні роботодавців щодо участі в запровадженні дуальної форми освіти набуває в ключі необхідності підготовки фахівців за напрямками смарт-спеціалізації регіонів. Зокрема у Львівській області одним із напрямів смарт-спеціалізації є біоекономіка. Вона об'єднує ті галузі промисловості, які використовують біоресурси, як сировину для виготовлення продукції, або ті, що продукують біологічні відходи. З огляду на це основними галузями біоекономіки регіону визначено деревообробну та меблеву промисловість, поліграфію, харчова промисловість, органічне сільське господарство, біоенергетику та біотехнології [9]. Практично усі перелічені галузі біоекономіки потребують кваліфікованих фахівців робітничих професій. Тому цілком доречною є запровадження регіональних програм підтримки дуальної форми освіти під час підготовки молоді для підприємств зазначених галузей економіки.

Слід зазначити, що в програмі соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2021-2023 роки (далі – Програма) визначено заходи, які прямо чи опосередковано сприятимуть розвитку професійно-технічної освіти, в тому числі і за напрямками смарт-спеціалізації регіону. Зокрема [11]:

- для осучаснення професійно-технічної освіти та впровадження елементів дуальної форми навчання передбачено відкриття сучасного багатофункціонального навчально-практичного центру на базі Вищого професійного училища № 29 м. Львова¹, створення Центру винахідництва та креативних індустрій на базі Львівського державного Будинку техніки (створення гуртків сучасних інноваційних технологій у сфері ІТ, дизайну, фото та кіношколи);
- для популяризації професійної освіти заплановано створення на базі музеїв при закладах професійної (професійно-технічної) освіти сучасного інформаційного простору (віртуального 3D-туру та веб-сторінки музею, проведення різноманітних акцій, тематичних виставок, тощо);
- для підготовки кадрів для галузей смарт-спеціалізації регіону передбачено проведення пошукової та дослідно-експериментальної роботи в галузі лісівництва на базі «кабінетів лісу» (проект «Сходишки професійного зростання» за підтримки управлінь лісового господарства ОДА, лісгоспів), а також залучення дітей дошкільного і шкільного віку до процесу вирощування овочевих культур на базі теплиць та пришкільних ділянок ДНЗ, ЗЗСО, ЗП(ПТ)О, вивчення і дослідження дітьми процесів обробітку землі, вирощування рослин, приготування їжі і т. п. (проект «Живи органічно!») тощо.

Висновки. Отже, ринок праці Львівської області характеризується дисбалансом попиту і пропозиції, зумовленого професійно-кваліфікаційним рівнем: серед безробітних переважають особи із вищою освітою, натомість більшість вакансій зорієнтовано на працівників робітничих професій. Однією з причин невідповідності попиту і пропозиції на регіональному ринку праці є невідповідності професійно-технічної освіти сучасним і майбутнім викликам ринку праці.

Формування конкурентоспроможної на ринку праці молоді через професійно-технічну освіту потребує низки заходів, скерованих на впровадження дуальної форми освіти. Зокрема:

- проведення профорієнтаційної роботи, рекламної кампанії, днів «відкритих дверей» у закладах освіти і на підприємствах, менторство від представників відповідної галузі тощо для підвищення поінформованості молоді про професії, їх переваги та труднощі, а також про необхідні для їх освоєння знання та уміння;
- проведення ярмарків вакансій, теоретичних та практичних тренінгів для сприяння молоді у пошуку роботи;
- запровадження літнього стажування на підприємствах для учнів старших класів та студентів, а також стипендій від бізнесу для обдарованої молоді, яка має намір працювати у майбутньому у відповідній галузі, тощо;
- оновлення технічного забезпечення закладів професійно-технічної освіти, а також укладання угод про проходження стажування викладачів та виробничої практики студентів на підприємствах, які використовують сучасне обладнання;
- надання на регіональному рівні – через започаткування відповідних регіональних програм – підтримки роботодавцям, які готові впроваджувати дуальну форму освіти у себе на підприємствах, особливо в галузях економіки віднесених до смарт-спеціалізації регіону;
- формування наглядових рад закладів професійної освіти, які контролюватимуть якість надання освітніх послуг та корегуватимуть їх у напрямі відповідності до вимог ринку праці.

Список використаних джерел.

1. Грень Л. М. Механізми державного управління професійно-технічною освітою України: теоретико-методологічний аспект змісту та практики використання: монографія. Х.: НУЦЗУ, 2020. 311 с.
2. Краснолуцький К. К. Проблематика розвитку професійної освіти в Україні: сучасні тенденції та перспективи. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки.* 2013. № 2. С. 24-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2013_2_6

---

¹ На момент проведення дослідження уже зrealізовано.

3. Радкевич В. Теоретичні та методичні засади розвитку професійної освіти і навчання: результати, проблеми, перспективи. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Сер.: Професійна педагогіка*. 2016. № 11. С. 5-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpto_2016_11_3
4. Ситуація на ринку праці та діяльність Львівської обласної служби зайнятості у 2020 році. URL: <https://lviv.dcz.gov.ua/analitics/69#node-2772>
5. Розподіл зайнятого населення у віці 15-70 років за видами економічної діяльності у Львівській області у 2020 році. URL: https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/18/theme_18.php?code=18
6. Зайцева-Чіпак Н. О., Саприкіна М. А., Гондюл О. Д. Дослідження «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні». URL: https://careerhub.in.ua/future-of-work-research.pdf?fbclid=IwAR1Po761mINiEVxFpfJOCwboRJcE48oFcdWROlUo1lqCHgr9NHgF2_DuDyo
7. Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року. Схвалено рішенням колегії Міністерства освіти і науки України протокол від 21.12.2020 № 12/2-3. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/2020/12/Proyekt%20Stratehiyi%20rozvytku%20proftekhosvity%20do%202023.pdf>
8. Департамент економічної політики Львівської обласної державної адміністрації. Програми та стратегії. URL: https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii
9. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років. URL: https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii
10. Бучинська О. В., Давліканова О. Б., Лилик І. В., Чайковська А. Б. Дослідження обізнаності роботодавців про дуальну форму здобуття освіти, їхньої готовності долучатися до підготовки здобувачів фахової передвищої та вищої освіти, які виявили бажання навчатися за дуальною формою здобуття освіти, та результатів першого року проведення експерименту Міністерства освіти і науки України, започаткованого відповідно до наказу МОН від 15.10.2019 №1296 «Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти». Київ, 2020, 98 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/11/10/Dualna_2_2%20edit%206-11.pdf
11. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2021-2023 роки. URL: https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii

References.

1. Hren', L. M. (2020), *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia profesijno-tekhnichnoiu osvitoiu Ukrainy: teoretyko-metodolohichnyj aspekt zmistu ta praktyky vykorystannia: monohrafiia* [Mechanisms of state management of vocational education of Ukraine: theoretical and methodological aspect of content and practice of use: monograph], NUTS ZU, Kharkiv, Ukraine.
2. Krasnoluts'kyj, K. K. (2013), "Problems of vocational education development in Ukraine: current trends and prospects", *Naukovi zapysky [Nizhyns'koho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia]*. Ser. : *Psykhologo-pedahohichni nauky*, vol. 2, pp. 24-27, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2013_2_6
3. Radkevych, V. (2016), "Theoretical and methodical bases of development of professional education and training: results, problems, prospects", *Naukovyj visnyk Instytutu profesijno-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Ser.: Profesijna pedahohika*, vol. 11, pp. 5-22, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpto_2016_11_3 (Accessed 17 Oct 2021).
4. Lviv Regional Employment Service (2021), "The situation on the labour market and the activities of the Lviv Regional Employment Service in 2020", available at: <https://lviv.dcz.gov.ua/analitics/69#node-2772> (Accessed 17 Oct 2021).
5. Main Statistical Office in Lviv Region (2021), "Distribution of the employed population aged 15-70 by types of economic activity in Lviv region in 2020", available at: https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/18/theme_18.php?code=18 (Accessed 25 Oct 2021).
6. Zajtseva-Chipak N. O., Saprykina M. A. and Hondiul O. D. (2021), Study "Future of Work 2030: how to prepare for change in Ukraine", available at: https://careerhub.in.ua/future-of-work-research.pdf?fbclid=IwAR1Po761mINiEVxFpfJOCwboRJcE48oFcdWROlUo1lqCHgr9NHgF2_DuDyo (Accessed 4 Nov 2021).
7. Ministry of Education and Science of Ukraine (2020), "Strategy for the development of vocational education for the period up to 2023", available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/2020/12/Proyekt%20Stratehiyi%20rozvytku%20proftekhosvity%20do%202023.pdf> (Accessed 4 Nov 2021).
8. Department of Economic Policy of the Lviv Regional State Administration (2021), "Programs and strategies", available at: https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii (Accessed 5 Nov 2021).
9. The Lviv Regional State Administration (2020), "Development strategy of Lviv region for the period 2021-2027", available at: https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii (Accessed 5 Nov 2021).
10. Buchyns'ka, O. V., Davlikanova, O. B., Lylyk, I. V. and Chajkovs'ka, A. B. (2021), "Study of employers' awareness of the dual form of education, their willingness to participate in the training of applicants for professional higher

and higher education, who expressed a desire to study the dual form of education, and the results of the first year of the experiment of the Ministry of Education and Science of Ukraine”, available at: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/11/10/Dualna_2_2%20edit%206-11.pdf (Accessed 8 Nov 2021).

11. The Lviv Regional State Administration (2020), “Program of socio-economic and cultural development of Lviv region for 2021-2023”, available at: https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii (Accessed 5 Nov 2021).

Стаття надійшла до редакції 11.11.2021 р.